

Naziterreur in Doorwerth en Heveadorp

door Harry van der Ploeg

Fritz Kratzl, NSB-er te Heveadorp, haalt in het boek *De dood van Rubber* alles uit de kast om joden in zijn dorp en daarbuiten verdacht te maken. Voor de oorlog steekt hij een lading banden lek om de uit Praag gevluchte chemicus Jules Kahn de schuld in de schoenen te schuiven. Dit in de hoop dat deze man - bekend als 'doctor Rubber' - snel zijn baan kwijt raakt bij de rubberfabriek Hevea in het dorp. Later schroomt Kratzl niet om in de beruchte krant 'Volk en Vaderland' van de NSB uitbundig te berichten over een 'huis van rendezvous' aan de Ruitersstraat 3 in hart-

RECENSIE

De dood van Rubber

- 'De dood van Rubber, Doorwerth en Heveadorp in oorlogstijd'
- Auteur: Peter van Leeuwen
- Uitgever: Kontrast, Oosterbeek
- Prijs: 15 euro

je Arnhem. 'Een jodin heeft in het bewuste huis een sadistische kamer ingericht', pocht hij. Bij een razzia werd die vrouw in oktober 1941 opgepakt, zo schrijft Van Leeuwen in deze roman, gebaseerd op een 'mengeling van fictie en feiten', aldus de flaptekst. De feiten hebben alles van doen met

de lotgevallen van een groep dorpingen die in de oorlog omkwamen. De namen van zes van hen staan gebeiteld in het oorlogsmonument aan het Van der Molenplein in Doorwerth. Bedrijfsleider Henri Munter van de Heveafabriek krijgt een schot door het hoofd op de Galgenberg bij Arnhem omdat hij een staking heeft geleid. De SD martelt Henri Muller in hun kantoor aan de Utrechtseweg in Arnhem, nu een muzikschool. Het echtpaar Kahns sterft in Auschwitz.

Van Leeuwen beschrijft hun lot aan de hand van de verzonnen figuur journalist Ruben Citroen, die na 64 jaar weer terugkeert naar zijn geboortedorp. Hij praat met

mensen die het overleefd hebben. Zijn studie van een oud document levert een passage op over de verzameling van joden voor Hotel Haarhuis voor transport naar Westerbork. „Op 9 april 1943 stonden daar families in lijn, minstens honderd mensen. Passerende voetgangers keken niet op of om.” Helemaal gelukkig pakt de romanvorm voor de geschiedschrijving niet uit. De lezer vraagt zich bij bepaalde passages toch af wat nu feit is en wat fictie. *Arbeitslager Scharnhorst* bij Mooi-Land in Doorwerth heeft in ieder geval bestaan. Het strafkamp dat de nazi's hier na de Slag om Arnhem oprichtten voor dwangarbeiders is een aparte studie waard.